

İnsanların dini hislerini kendi çıkarları için kullanan ve rencide eden bütün liderleri protesto etmek ve onlardan yüz çevirmek (teberra).

a) Aleviler, Emeviler ve Abbasiler Saltanatların'dan sonra dini liderlere güvençlerini yitirmişlerdir. Din'nin kişisel çıkarlar ve savaşlar için kullanılma tehlikesine sahip olduğu bilincindedirler.

b) Teberrâ, Ehlibeyti sevmeyenden bir nevi nefret etmektir. Teberrâ, Emevîlerin ikinci hükümdarı Yezid ile onun neslinden gelenleri ve taraftarlarını sevmemektir. (Fıglalı 1990 S.235)

c) Fark ettiğime göre teberrâ mantıkî bakışta Aleviliğin temel ilkeleri olan hoşgörü (Marifet kapısı, 8. makam) ve Tanrı'nın her yarattığını sevmek (Hakikat kapısı, 4. makam) ile çelişmektedir. Hakikat kapısı 6. makamın buyruğu '*Birliğe yönelmek ve yöneltmek*' teberrâ'yı aşır aşmadığını cevaplandırılmıyacağım. Ama varlıkbirliği ve dünya barışı için gereken bir tavır.

Zâhiri (göstermelik) dindarlıktan ve sofuluk satmaktan hoşlanmamak ve dış ibadetten iç ibadete yönelmektir, herşeyin temelinde sevgi ve Tanrı'yı görmek; hoşgörü, gönül ve rûh temizliği eylemek.

a) İslam esasında zâhiri ibadetler ile müminin olgunlaşıp içsel (bâtını) değerleri anlamasını hedefler. Çünkü temel hedef, bir Allah'ın varlığının bilincinde hareket etmek ve onun aff'ını, sevgisini kazanıp cennette yer alabilmektir. Aleviler coğrafya mekânı olarak algılamazlar. Gönül temizliği ve ferahlığı cennettir. Allah'a kavuşabilmek için dört kapı, kırk makam ve yüzaltmış menzilin şartlarını yerine getirilmesi gerekir.

b) Anadolu Aleviliği, İslâm gizemciliğine (tasavvufa) ve 4 Kapı, 40 Makam ilkelerine dayanır. Buna göre şekilcilikten ve katı kurallardan uzak, Tanrı ve insan sevgisine, hoşgörüye, gönül ve rûh temizliğine dayanan inanç sistemi ve yaşam tarzıdır.

c) Anadolu Aleviliği'nin, İslâm'ın şia ve gizemciliğine dayandığını, içrek, sezgisel ve akılcı yorumu olduğuna birkaç kere değindim. Ama bu Anadolu Aleviliği'nin bâtnilik olduğunu şart koşmaz. Bir Alevi'nin zâhiri ibadet alanı kendisinin güncel hayatıdır! Burada edep-erkân'a, ilahiliğine, irfaniliğine, tevellâ-teberrâ'ya ve Dört Kapı Kırk Makam'a uyup uymadığı ve ulaştığı olgunluk seviyesini topluma nasıl sunabildiğini kanıtlanma alanıdır. Alevi cemaati'nin zâhiri alanı ise toplu ibadet sayılan cem-birlemesi ve semah dönmesidir; misafirperverlik, müsaiplik ve bunlara benzer toplumsal değerlerdir.

Hakikata ulaşan 4 Kapı - 40 Makam - 160 Menzil yolunu prensip etmek.

Anadolu Aleviliği İslâm'ın beş ilkesi diye öne sürülen şartları benimseyememiştir. Yukarıda da belirtildiği gibi tasavvufa dayanan Şeriat, Tarikat ve Marifet Kapılarından geçip Hakikata varan bir yoldur. Her kapının 10 makamı, yani 10 ilkesi vardır. Ayrıca, 4 Kapının 40'ardan 160 menzili vardır.

Dört Kapı, Kırk Makam, H. Bektaş Veli'nin Makâlât isimli eserinde açıkladığı, hakikat'a erme yoludur (Coşan 1990). Bu yol, **Şeriat, Tarikat, Marifet ve Hakikat**'tan ibâret olup, herbirinin kendi içinde onar makamı vardır. Dört Kapı, Kırk Makam inancı bütün Alevilerce benimsenir. Kimi Aleviler, bir kişinin sadece bulunduğu makamın gereklerinden sorumlu olduğuna inanmaktadır.

(Cebecik 1990b; Zelyut 1990 S.34-36; Fıglalı 1990 S.292).

Bu konu Alevilik hakkında yayınlar yapan yazarlar arasında münakaşa edilmektedir. Hakikat makamı bir insanın erişebileceği en yüce makamdır. Allah'ın ve kâinatın bütün sırlarına bu makamda vâkıf olunur. Dört makamın eğitimi şu şekilde gelişme gösterir: